

40 / Z RAPORU

MURAT
YÜLEK

PROF. DR. MURAT YÜLEK

İSTİTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

Kalkınmacı lideri beklerken

Bazı Doğu Asya ülkeleri 20. yüzyılın ortalarından sonra dünya tarihinin gördüğü en hızlı ve büyük çaplı kalkınma sürecini başlattı. Japonya ve ardından Güney Kore, Tayvan, Singapur ve Hong Kong birinci nesil Asya Kaplanları adını aldılar. Sonrasında Tayland, Vietnam gibi ülkeler ve en son olarak da Çin'in kalkınma yolculuğu dünya tarihini değiştirdi. Şu anda dünyanın en büyük ekonomik ve askeri gücü haline gelen Çin yüzyılının içinde yaşıyoruz; ne kadar süreceği belli değil.

Doğu Asya kalkınması sanayileşme teması üzerinden gerçekleşti. İkinci dünya savaşının sonunda bir Amerikan dominyonu iken Japonya 1950'lerde başlattığı (yeniden) sanayileşme süreci sayesinde 1973'teki ilk petrol krizine kadar yılda ortalama yüzde 10'un üzerindeki büyüme rakamlarına sanayileşme süreci sayesinde kavuştu. 1970'lere gelindiğinde Japonya bir sanayi ve ihracat devi olmuştu. İnanılmaz bir sermaye birikimi de bu sayede elde edildi. 1980'li yıllarda petrol, doğalgaz değil de sanayi ihracatından kazandığı paraları ne yapacağını bilemeyen Japon iş adamları, Rockefeller binasından Columbia Pictures'a kadar bir çok Amerikan varlığını satın alıyorlardı. Sadece 1988 yılında Japonların ABD'deki şirket ve gayrimenkul satın almaları 10 milyar doları geçince Amerika'da "Japonlar ABD'yi alacaklar" korkusu başlamıştı.

1940'ların sonunda savaşın büyük bir yıkıma sebep olduğu, ekonominin durduğu savaş öncesi büyüklüğünün yüzde 30' altına gerilemiş olduğu bir ülke 25 senede nasıl dünyanın zengin sanayi liderleri arasına girmişti? Chalmers Johnson'un bu soruya cevaba bakılırsa bu başarıda ana rolü Japonya'nın kalkınmacı devleti oynamıştı. Tabi Japon sınai müteşebbisleri ve şirketlerini de unutmamak gerekir. Konosuke Matsushita, Akio Morita gibi yeni nesil iş adamları ve önceki devler (yani Zaibatsular)...

Johnson'un Kalkınmacı Devlet kavramı daha sonraları genel kabul gördü. Bir milletin fakirlikten kurtulması ve zenginleşebilmesi için sanayileşmeyi

öne çıkartan "kalkınmacı" bir devlete ihtiyaç vardı. Kalkınma iktisatçıları (özellikle devletin rolüne inanmayan) sonraki dönemlerde bu kavrama çok başvurular. Diğer Asya Kaplanlarında ve diğer kıtalardaki başarılı kalkınma örneklerinin ardında hep kalkınmacı devletin görünen eli yer alıyordu.

Ancak, kalkınmacı devlet Doğu Asya ve diğer başarılı sanayileşme örneklerini açıklamakta yeterli mi? Kalkınmacı devleti kim kurar? Kim yönetir? Bu soru da önemli değil mi? Evet önemli. Doğu Asya'daki başarılı kalkınma örneklerine baktığımızda kalkınmacı devleti kuran, ya da kalkınmacı olmayan devleti kalkınmacı hale getiren liderleri görüyoruz. Japonya'da kalkınmacı devleti kuran kalkınmacı lider 19 yüzyılın İmparator Meiji'sinden başkası değildi. Güney Kore'de Park Chung-hee; Singapur'da ise Lee Kuan Yew idi. Amerika'da Alexander Hamilton; 18. yüzyıl Prusya'sında Federik Wilhelm I idi. 19 yüzyılda Bismarck'ı da sayabiliriz.

Kalkınmacı lider devleti yeniden yönlendirerek sanayileşme ve kalkınmayı devle gündeminin birinci maddesi haline getirir. Sonrasında karşısına çıkan vahşi politika ormanında bu amacını gerçekleştirmek ve hayatta kalmak için mücadele eder. Başarılı olsa da, bazen Park Chung-hee gibi öldürülür bazen de II. Abdülhamit ya da Necmettin Erbakan gibi "düşürülür."

İşin aslı şu ki gelişmemiş ülkelerde, kalkınmacı lider gelmeden kalkınmacı devlet ortaya çıkmaz ve kalkınma başlamaz.